

REVISTA DOBROGEANA

Redactor: Teodor Ionescu

Constanța, Maramureș 17

Citiți în pagina 3-a FOTOMATON de Sașa Pană
TURTUCAIA de Boris Deșliu, în pag. 2-a.

An literar dobrogean de Ion Fățolu

Inercarea acesta, de a scrie despre un an literar dobrogean, va să apară în ochii multora ca lipsită de seriozitate, prin ineditul ei!

Nu-mi amintesc să mai fi fost tentat cineva să facă un bilanț literar numai al unei provincii.

Dacă prezentul an literar nu va revela literelor românești opere care să impresioneze prin autenticitatea lor, va revela cu toate acestea o *activitate*, ce ar vrea să stârnească oarecari regrete din partea celor care au ignorat-o!...

Anul acesta, Dobrogea literară trimite peste Dunăre un buchet de slovă fipărită—proză și vers.

Bineînțeles, buchetul se va scutura în parte pe drum — petalele fragile ale poeziei — ale poeziei deoarece ca este de obicei cea care nu rezistă examenului țării. Ceva însă tot va rămâne...

Nu vreau să luați ad-lit-ram ce ace am spus în legătură cu „trimiteră“... Prezentul an literar nu va fi o listă enumerativă a tot ce s'a scris într'un an în provincia noastră, ci noi vom încerca o ierarhizare la nivelul genului și al culturii românești de acum.

Pentru că va fi vorba și de câteva opere ce n'au văzut lumina zilei în tipărițele dobrogene, dar care sunt în directă legătură cu Dobrogea, trebuie deschisă o paranteză, al căreia rost ar vrea să fie da a înlăturarea o „distincție“ pe care, eventual, unii o caută și o cer. Pentru care e necesar să delimităm — largind-o — sfera noțiunii de „dobrogenism“ în particular și de „regionalism“ în general. Întâi, putem noi să vorbim de o literatură dobrogeană?

Acum câțiva ani, când problema regionalismului era en vogue, problemă de pe urma căreia ne-am ales cu un frumos eseu publicat în *Familia*, datorit d-lui Al. Dima mi se pare, impresia cea de pe urmă a fost că nu s'au tras concluzii cari să clarifice problema, obiectul la care se aplicase cele câteva condee rămânând pe din afară. Majoritatea a rămas cu impresia că există o literatură ardăleană, una bucovineană, etc. Ceiace este cât se poate de eronat. Niciodată n'a existat, chiar atunci când nu putea fi vorba de o Românie politică, o literatură moldoveană, munteană, etc. Ci au existat scriitori munteni, ardeleni, etc. cari scriu în o limbă românească.

A vorbi despre o literatură dobrogeană, înseamnă că există o limbă dobrogeană! Ceiace este deadreptul ridicul. Dar putem vorbi de scriitori dobrogeni. Scriitori cari s'au născut în Dobrogea și care au însemnat ceva în cultura românească; putem vorbi despre acei oameni care și acordă anumite finalități gratuite, aplicându-și talentul asupra materialului uman și geografic al Dobrogii; putem, în sfârșit, vorbi de toți aceia, cari născuți aici caută pretexte de plăzmuire în glia dobrogeană. Din prima categorie face parte poetul iluziei frenetice. *Panaît Cerna*, care este născut în satul al cărui nume și l-a însușit, din județul Tulcea.

Din a doua categorie face parte câteva opere apărute la București în cursul anului 1936, și care oglindesc câte-o porțiune din această mirifică „Țară albă“, precum: *Carasu-Su, Constanța*, și, acum în urmă de tot *Dobrogea* d-nei Pia Alimăneșteanu.

Incepem cu
POEZIA

Anul acesta au apărut două volume de versuri, datorite: unul unui poet cunoscut; altul cuiva care pășește pentru prima oară în „Republica Literelor“. În afară de aceste volume, poezia se întinde pe pagini generoase de revistă, din care cauză ne este și imposibil să o urmărim până la ultima picătură, pentru că nu avem la îndemână toate publicațiile dobrogene din acest an. (Colecțiile lor complete) Credem că este momentul să anunțăm că evenimentul cel mai de seamă al anului, petrecut în literile dobrogene, este descoperirea unui poet recunoscut al mării de acum 40 de ani — este vorba de Vasile Ravici — ale căruia parte din versuri au fost date la lumină de revista noastră, oficiindu-se și un pios parastas literar de către d. Traian Marcu, acela care a descoperit pe gingașul poet al mării.

Cele două volume de versuri aparțin: *Cristale*, d-lui Alex. Gherghel; *Din umbră*, d-lui Al. Scărișoreanu. Poetul Alex. Gherghel este un exilat sua sponte din „literile românești“ și unul din ultimii simbolști din cercul lui Macedonski și al lui Ovid Senesșianu. Poetul își publică primul volum *Cântece'n amurg* în 1906.

Cristale, ultimul volum, apare în 1936, după 30 de ani.

Intervalul de timp din 1906 și 1936 este presărat cu: *Insula uitării* (versuri, 1924), *Raze și umbre* (versuri), *Solitare* (versuri, 1935) *Schițe din noianul amintirilor și Dobrogea în viața românească*. Alex. Gherghel este poetul insingurării și al apusului, care „singur cu al umbrei mister ne leagă cu gândul de cei ce s'au dus“.

De aceia toate cântecile lui sunt evocări ale unei vieți apuse. Cine știe, chiar optarea lui — cea de pe urmă? Dobrogea — poate nu este lipsită de semnificație. Dar, poetul care trăește cu umbrele se trezește la un moment dat că a devenit „anticarul“ cântecilor sale...

Ceiace înseamnă că poetul este de acum și el un „apus“ aplecat peste „cimitirul de taină“ care este Dobrogea!

Din *Cristale* dacă ar rămâne numai clasica *Stepă* și tot ar fi de ajuns ca poetul Alex. Gherghel să rămână în literatura românească, depășind istoria literară...

În ce privește al doilea volum de versuri, *Din umbră*, trebuie să spunem că d-l Al. Pop. Scărișoreanu, care-i la primul volum, nu stăpânește îndeajuns tehnica poetică. O lectură din Argezei, Barbu, Blașa credem că i-ar fi folositoare.

D-l Grigore Sălceanu, autorul volumelor „*Flori de mare*“ și „*As'noapte fierbea marea*“ își publică ultimele poezii în *Analele Dobrogii*. D-sa a năntase, pentru toamna aceasta, dacă ne aducem bine minte, un volum. Din *Anale* reținem *Critic și poet*, pentru că se arată a fi crezul poetic al d-sale:

*Eu scriu pentru ochii de mână
și nu pentru orbit de azi...*

Fabulele regretăm că le-a publicat. Așijderea și cu acel „poem radiofonic“, *Întâia iubire* ori așa ceva... Îndesă autorul lui *Bairamdede* sau *Noapte pontică*?

Tot în *Anale* mai semnează versuri Salsovia (C. Brătescu, conducătorul revistei, autorul antologicului poem *Reverie antică* publicat tot în *Analele Dobrogei*).

Menționăm cu prilejul acesta și versurile d-lui Nic Bârzan, din *Cronica Dobrogeană*, acceptând în sfârșit să le dea publicității.

În afară de poezii aceștia, mai sunt o seamă de tineri dobrogeni — Silistra le este cuibul — care și împărăștie visurile prin diferitele foi provinciale din dreapta și stânga Dunării.

Astfel, Dimitrie Batova, Liuben Dumitru, Boris Deșliu, George Danubia. Din sărăcia lor scot o revista *Festival* și au înghebat chiar o editura cu acelaș nume. Silistra — am spus-o de atâteori — este singurul oraș din Dobrogea care se poate lua la întrecere pe tărâm cultural cu Constanța.

Nu putem trece cu vederea peste acei cari scriu în paginile revistei de față: admirabila *Excursie* reproducă și de *Cuget clar* și pregnantă *Marea prezentă* alc lui Mircea Pavelescu, *Sat dobrogean* de Sorin Beiu și *Aquarelele dobrogene* ale lui N. Papatanasiu, despre care nu mai știm nimic.

PROZĂ. Vom începe cu romanul d-lui Ion Valerian, *Carasu-Su*, poetul neuitatelor *Stampe dobrogene*. Apariția cărții a provocat câteva discuții inutile asupra „exotismului“ românesc. Deși utilizează o tehnică frecventă, rămân câteva pagini de lirism iscat de peisajul dobrogean și figura inedită a poetului tatar Niazi.

Constanța lui Tudor Șoimaru vine după *Constanța pitorească* a lui Ioan Adam și *Tomis-Constanța* a colonelului Ionescu Dobrogeanu.

Cartea, oricât de paradoxal al părea, este scrisă în primul rând pentru constanțeni, pentru neputința acestora de a sesiza propria lor geografie. Deoarece, pentru ca să vezi Constanța, în calitate de constanțean, trebuie să o părăsești...

Cu prilejul apariției cărții lui Tudor Șoimaru, s'a afirmat că printr'însa literatura noastră a ajuns la mare.

Oare, Constanța lui Ion Adam a rămas la mare, fără să ajungă în literatura românească?...

Câteva cuvinte și despre „fotografiile“ d-nei Pia Alimăneșteanu, deasupra cărora se află un titlu: *Dobrogea*.

Nu știu intrucât niște „file trăite“ pot fi literatură. Însă pot ști și spune câtă viață cuprind niște pagini de literatură.

Cred că nu-i de ajuns numai de a transpune sau a închide viața între file. Mai trebuie și altceva, care-i lipsște d-nei Pia Alimăneșteanu... Totuși noi mulțumim autoarei pentru cele câteva nume inedite cu care îmbogățește o nomastica literară.

Iată câteva: *Rustem*, *Ajenile*, *Guizarii* (nu știu de ce, dar când pronunț numele acesta, am senzația că sparg în gură coacăze), *Nepize* —

Cartea sub icoană, înființată acum câțiva ani de prof. C. Mureșanu, a scos un volum de *Bucăți alese* din Petre Vulcan, cunoscut pentru noi tinerii numai din auzite. *Bucăți alese* este o broșură comemorativă, cu care prilej i s'a bătut și o placă comemorativă la casa poetului din Constanța. Până acum au apărut 9 broșuri din această bibliotecă. Cred că ar fi mult mai interesant ca, în locul conferințelor, să se tipărească opere originale — vers și proză — căci culturalizarea masselor se dovedește a fi o dulce iluzie...

D. N. Mincev, neobositul cercetător al relațiilor culturale româno-bulgare, a scos și acum acesta o broșură: *România și renașterea bulgară*. D-sa a fost laudat de prof. N. Iorga, așa că certificatele noastre ar fi de prisos...

O lucrare pe care n'am vrea să o uităm este: *Panaît Stan-ciov Cerna, jivot i tvecestvo* (viața și opera), apărută la Bazargic. Autorul, d. Capitanof susține — parcă mai era nevoie! — că Cerna este de origină bulgară...

D. Capitanof să rămâie cu regretul că Cerna a scris în românește...

REVISTE. Pe lângă cele care există mai de mult, anul acesta au mai apărut: *Festival*, *Giul Dobrogii* și *Revista dobrogeană*.

Nu cred să mai existe în toată țara o revistă mai proastă ca cea dela Megidia.

Regretăm d pariția *Mării Noastre*, care împlinint anul acesta 10 ani de existență! Marea Noastră apare la Constanța. Tot aci mai apărea acum câțiva ani *Geana Mării* care deși cu titlul așa sămănătorist, reușise să strângă de bine de rău în jurul poetului Ștefan Iosipescu (pe unde o mai fi?) o mână de „pletuși“...

În Constanța apare în momentul de față *Revista dobrogeană*. Menționăm și *Bucuria Noastră*, revista copiilor dela șc. primară din Brățianu, condusă de d. Cergău. Acum câteva zile-am dat peste *Șaptele mării* cu titlul între ghilimele! revista elevilor de șc. normală din Constanța. Cu prilejul acesta ne-am adus aminte cu plăcere de răposata *Șoptiri dobrogene*, scoasă de elevii de la *Mircea*.

Tulcea e moatră complectamente, deși aci a apărut în 1879 prima publicație dobrogeană (continuare în pag. 4-a)

Aspecte dobrogene

Turtucaia

de Boris Deglîu

Cândva, madreporar, Delior-manul se întindea până în buza Dunării; și dacă astăzi se mai găsește măturii despre asta, ele sunt vii în Turtucaia.

Turtucaia a luat ființă, tot astfel cum au luat naștere marile orașe: la o răscruce, în urma unui foc al unui popas de creștini, la un vad, la un brad. Pe aici frecneau spre a se răspândi, în toată Dobrogea Veche și Nouă, mocanii săceleni, bășeni și sălișteni.

Cum păstrează tradițiile în Regat amintirea haiducilor în balade, așa azi în Turtucaia amintirea acestor treceri se păstrează în tradiții. Tradiția spune cum cutare Craiu dunărar, a împuşcat în locul al cărui nume se păstrează și azi „cu pușcoi de cireș”, mistrețul care tulbura cele patru zeci de colibe de oameni oieri și pripășiți.

Din întâlnirea acestor brodnici cu localnicii — o mână — tradiția mai păstrează și azi cântece. Din contopirea lor, Turtucaia își are azi o mitologie de 101 basme și balade, nemăiauzite pe tot parcursul Dunării și în care săpând dai de urme dacice și creștine.

Basmele lor sunt bizare: nicăeri nu vești Cenușereasa sau Făt Frumos. Eroi basmelor sunt: Piperuș, Pipealca, Buzatu, etc. Colindele lor cu o melodie amonotonă, uncori cu triolete multiple și bemoli repetiți, ne povestesc întâmplări care luminează evenimente istorice pentru un cercetător inițiat. Craii din colinde „se nbracă în postav roșior și se bat cu Francii pe ghița vâșneacă”, „Taifalele rostogolesc în șeci, bujiile de vin pentru la creștini” și colindele lor, ca Renan, scot pe „Ion din Iordan” ca adevăratul întemeietor al Creștinismului țesând pe marginea acestor așezări, conflicte între Precista și „Ion din Iordan”, care, „dat în cuștită se taie, cușitul s'a mlădiat”.

Fiind numai a lor și păstrându-o numai pentru ei, mitologia turtucăenilor s'a singularizat. La un sat depărtat de oraș numai cu 2-3 km., nu mai auzi aceeași melodie, de-o tristețe, de o serenitate aproape dacică și numai auzi același vocabular, numai al lor: ispol, carină, otovaci, trapazane, isă, dunărică; deasemenea caracteristica onomastică a văilor din jurul orașului: golîșnă, boaz, fotul etc.

Spuneam că în Turtucaia Deliormanul își lăsase urme în retragere sa înceată. Când mergi pe străzile săpate în costița dealurilor, pe cari, ca în Spania numai câțelul are picior sigur, vezi pe margine câte o rădăcină, feșită din pământ, lăstăvită și iznăvită. Panorama orașului de pe Dunăre, pare că este o pictură a Doamnei Elena Popoa. Talpa fiecărei case vine exact în copezișul celei dinainte dându-și impresia unui imens pavilion japonez, până te dumiresc pomii că țarați pe calcarul abrupt, din care țâșnesc fântâni veșnic curgătoare și cu gălgăituri casi sonorizează noaptea, ca și cum gura nocturnă a orașului, ar face o imensă gargară. Și este curioasă așezarea orașului, care face exhibiții pe aceste dealuri, când în partea dreaptă a orașului aceste prăpăstii se termină într-o câmpie lină, elegiacă...

Dacă s'ar studia orașele de provincie, aparte — Turtucaia ar fi luată ca tip. Totul aici este uniform. Nimic nu-i anarhic, cum nimic nu poate fi organizat. Orice inițiativă moare la jumătate. Fără turtucăenilor un teatru național:

în prima seară vei câștiga 10—20 mii de lei. A doua seară însă risci să închizi sala.

Usina stă de cinci ani lucrată, dar nepusă în funcțiune. Nimeni nu se formalizează. Aveni felinare dar nu ard idem, nimeni. Populația orașului, în mare parte funcționară nu se sesizează, n'are nimic, nici odată, de zis. Veșnic nouii edili sunt laudați, cei vechi injurați. Tineretul calcă pe urmele bătrânilor: acostează la primărie și poliție. Căminele culturale ca „Rusu Șaru” (care excepțional a durat doi ani), ca „Trans Marisca” cu o frumoasă bibliotecă populară (idem, cinci ani) mor tuberculoase, în două sau trei luni fetele se fac serioase, se trărăie, angajează garnizoana, căsătorite fiind pun radio să le urle la ferestre, bășii întră funcționari. Totul se docilizează, se uniformizează, se pastrează.

Elanul, efemerid, a murit. Altele se ivesc, moare pentru ca altele să se ivească, până ce noui tineri își găsesc posturi la Primărie, la Poliție...

Etern în mișcare sa este doar „motorul”, șalupa pasageră. Turtucăenii o privesc de pe cheiul pe care se plimbă — vă închipuiți și dvs. numai 300—400 de pași te duci te întorci, iar te duci, iar te întorci, iar... brrr... amețești... — compătimitori cum se agită: tac, tac, tac, tac... ttrrr... tac... tac și tot așa de când este lumea și orașul asta, ca pictura doamnei Elena Popoa: tac, tac, tac... ttrrr... tac, tac singura și în contrast cu efemeridele turtucăene, eterna mișcare...

„Risc, însă, să fiu luat drept mincinos: Turtucaia are și trei attribute eterne, inamovibile și originare ca și păcatul. În număr pe primul deget: ofița. La o populație de 15—18000 locuitori cu 3000 tineri știți căți ajung oătrâni? 30—40 Restul mor ofițoși. Li vezi îmbujoraji până într'o toamnă tristă, blondă și lungă... Apoi când frunzele — cu arcuiri — sărută pământul, încep să caute soarele... Și umbra așa după soare un an, doi. În timpul asta îngroapă în pământ sticle groase de sifon cu sunătoare, jale și untură, la cinci metri adâncime. După șase luni le scot, beau din putoarea din sticlă și — zice-se — se însănătoșează. Și uite așa, dragă cititorule, își are casa fitece casă din Turtucaia: sticlă cu sunătoare blondă de putoarea grăsimii, cu ofițosul ei și în primăvară cu mortul ei... O clipă de panică este moartea... Doctorul care n'a vindecat pe nimeni, dar care e gras ca un buhaiu, se laudă între două partide de table: „Eram zgur că mare și am spus o și muier-mi... Și tot așa altul și altul... Spitalul — în care poate încăpea 100 de paturi — stă cuc și gol. Oamenii îl ocolesc. În vara asta patru bolnavi au intrat în el și toți au murit. Mi s'a povestit un caz când doctorul — nu actualul — spitalului a cerut un pachet de vată dela un particular...”

Exodul în București mânăncă altă jumătate din tineret. Toți vin înapoi, din cei plecați la meserii, bolnavi. Tușesc slab, pășesc slab, în orașul ăsta, tinerii...

Pe alt deget: inecații. Sunt, când vii dela Oltenița spre oraș, 2—3 mori pe apă, așezate într'un vârtej cât o arie. Vii dela plaja din Ostrov, dela Oltenița, te plimbi pe Dunăre, trebuie să treci pe lângă cele două mori. Dacă ești începător sau neprevăzător, moara te inghite, așa cum ai inghite o moșmoană. Și de veacuri, de când e lumea, estival, doi

trei liceeni, morasi, liceene în ultimul an, unaritari pricepuți: se inecă... Nimeni nu se îngrijorează. Dece s'au dus acolo?.. Peste o zi, o lună, apare un ciorap cu un picior al celui inecat, sau caful spart de loviturile roatei morii, o poșetă cu scrisori, cu un inel, cu o cutie cu pudră închegată, cu o poză inverzită de apă...

Pe al treilea deget: pictorii. Perechi, perechi li vezi că urcă râpele. Nedormiți (hotelurile proaste) pictorii rezistă eroic și sosesc din an în an mai mulți. Dintr'o svăcnitură de pensulă, a prins plânsul sălcii cu lacrimile mâții, ori un pescar, care se tot scufundă în apă de azinoapte, să desfundă gardul, până îi dă sângele pe nas... Altul a prins umbra unei case, lungi, de o arhitectură bizară turtucăiană și celălalt încearcă să ascuță cu o pensulă minusculă, miuțată în sineală și candel topii, vârful unei minăre, unde musulmanii nu mai intră decât ca să și fure unii la alții pantofii lăsați la ușe...

În Turtucaia totul e trist de uniform: chiar și ofița; rar e galopantă. Totul e pastreare. Nimeni nu se formalizează, afară doar de motorul pasager, arșagos și etern: tac, tac, tac... ttrr tac, tac...

Lentissimo, pare-se că orașul vrea modernizare. Străzi încep să se deschidă și se taie în pământ canale. Un cheiu simplu și zvelt își poartă silueta, dealungul unor eterne pontoane. Te miră, aproape, în orașul ăsta atâta dragoste de învățatură... Sunt cinci școli primare și un gimnaziu a cărui societate culturală a fost, pe vremuri, focarul întregului oraș, gimnaziu unde și azi frecventează un număr impresionabil de elevi și eleve. O sală sonoră folosește mult trupelor bucureștene, cari îi vizitează pe turtucăeni tot mai rar. Rămâne înscrisă în analele Turtucăiei prietenia celor doi mari oameni: Eman il Bucuș și Apostol Culea, care o vâștează anual, inoculând virus cultural; aniversarea a 100 (citiți bine: una sută) ani de existență școlară românească în acest oraș, precum și activitatea — păcat efemeră — a societății culturale Transmarisca.

Să nu, fim nedrepti: turtucăenii au trei biserică — în cele trei puncte cardinale — minus unul — și au așezat troița eroilor în centrul orașului.

Etern în Turtucaia mai este Apusul — unic poate în lume — când soarele vrea să fie naiadă sărutând Ostrovelul — și fenerile — numai așa se pot numi, ale tunurilor din răsboiul turtucăian, de tristă și eroică fabulă...

Turtucaia, noaptea, pare un tablou de Goya. Sonoră, din cauza fântânilor cari bemolizează, o poți asemui și cu o imensă mandolină. Noaptea, totul este numai umbră și gălgăit. La ori ce oră din noapte, în ostroave — imenși licurici — ard focurile pescarilor și taifalelor, cari dorm sub poloage. Și poate în micul și minusculul parc al orașului, la ora asta, se plimbă poetii elegiaci, pletoși și galici...

Turtucaia 1936

Dintr'o regretabilă eroare, în numărul trecut al revistei, s'acules numele poetului țătar Niazi cu un final, în realitate numele lui fiind Niazi. Tot așa, în loc ca autorul articolului, Mehmet Ismail Niazi, să fie iscălit Negib Fazli a fost iscălit Negib Musteșep, erori pe care ne grăbim să le corectăm.

CETATEA DE FILDEȘ de Dimitrie Belova

ELEGIE

...O amforă ești toată. Ca amfora, pe pîntec
Porți semnul băuturii ce n'o mai poți avea..
O, cum se scurse vinul, și cum muri un cîntec!
Să pîng?... Dar ce-o să și dee o lacrimă de-a mea?

EVANGHELICĂ

— E gata rugul?... Mergem! Nu astăzi? Dar cînd? Mîine?
Nu-i prea tîrziu? La noapte cum vor dormii irozii
Cînd știu că împăratul e leu și nu e cîine?..
...Să mergem azi, căci mîine... vor plînge toți nerozii...

CEAS TRIST

Orele contemplate 'neclar. Știu,
Îngă pupila suavă toate pelsagiile vin.
Nouăsprezece ani. Munții îi clătinau lin
și făceam alb din cenușu.

Legănarea serilor, în singe, de alitea ori
au oprit lacrima. Să doară mai mult.
Iată, ca pe un ghioc mă aplec și m'ascult,
cum mă rislesc în ierburi și flori.

Cînd moi penița frunții în timo
nimeni nu se mai apleacă pe umăr.
Singur, pașii tristeții-i înnumăr,
precum poveri de lire căzute în Olimp.

GEORGE VAIDA

Inemnări

Liceul Mircea cel Bătrân din Constanța a implinit 4 decenii dela înființarea lui în Noembrie trecut. Timem să ne achitam de o datorie, publicând fragmentul de mai jos:

Septembrie 2, 19...
Nu știu ce mă face ca la această oră să pun mîna pe condei și să scriu despre profesorul meu I. F. (Sînt orele patru de dimineață. Vaporul străbate Egeea, dăltuind aschii din marea de marmură) Probabil că există motive care să să explice această stranie a mea insomnie care mă face să pun mîna pe condei la o astfel de oră. Și aceste motive nu le pot clarifica decât cum mi se întâmplă întotdeauna sub condei. Visam că răsfoiam un caet de note al meu din liceu cu însemnări din genialele lecții de geografie ale profesorului I. F. și m'am apucat să scriu, cele ce voi reda, pe marginea de vis-à-vis a caetului:

(Transcriu ce am scris în vis, pe cât mi aduc aminte...)

A murit I. F. Ei, și cine e I. F.? Un fost profesor al meu. Însă un profesor care regreti că l'ai avut profesor în școală... Pentru că după ce am plecat din școală n'am mai auzit de I. F. O singură dată l'am văzut din fugă la B. lângă o stație de tramvai, și încă nici acum nu știu sigur

dacă era el (rețiu paradiesul lui — eternul lui paradiesu de jidov rătăcitor și gambeta pe care o ținea cu mîna să nu i-o ia vîntul) Era pe vreme de iarnă. Am vrut să l'opresc, să l'întreb unde șade să mă duc la el să mi lămurească multe... Un tramvai l'a acoperit privirii mele, ce s'a înterpus între mine și I. F..

Informații

D-nul Petre Manoliu nu a răpus acuzațiilor noastre făcute în legătură cu anumite „informații” trecute pe sub mîna d-lui Stăhiescu, autorul unei monografii asupra lui Calistrat Hoșag — tăce-ca confirmă.

Pagina „culturală” a României dela Mare din ultimul număr, este arendată unui domn, care cîcă l'a cetit pe Croce.

Pentru tot ce privește redacția revistei dăm adresa lui Teodor Ionescu, Maramureș 17, Constanța.

D-nul Ștefan Vlădescu, președintele asociației ziariștilor din provincie a ținut o conferință la Constanța Duminică după-mază, vorbind despre „O nouă zonă culturală” în aceiași zi șales noul comitet, care va conduce în anul 1937 Sindicatul ziariștilor constănțeni.

LESBIA

— CATULI V —

Să viețuim, o Lesbia 'n iubire
Și... de scornesc bătrâni vorbe rele
Să n'ascultăm, iubita mea, de ele...
Soarele-apus, răsare 'n strălucire,

Dar viața noastră scurtă dacă piere
Pe veci în noaptea neagră e pierdută...
Dă-mi sărutări o mie și o sută
Și alte mii, cu buzele-ți de miere...

Și-apoi într'una multe mii și sute.
Tîrziu de tot, când le-om sfârși pe toate
Vom pierde șirul lor, pe neștiute;

Să ne urască nimeni nu mai poate,
Căci n'o să știe cele petrecute
Decît acel ce stă și le socotește...

Trad. Traian Marcu.

Fotomaton

Și azi dimineată, în livrea de mareșal, lacheul sigur și plin de sine îți oferă cora-pondența pe tavă de argint. Intre lama de lădeș și falange, fiecare plic tremură. Dar scrisoarea ce aștepti de mai mulți ani, scrisoarea neprevăzută n'a sosit nici azi dimineată.

Sufletul tău e fărâmițat și te doare în lintea din prundișul pe care treci grăbit și indiferent. Un microtom te-a laminat în fiecare obiect ce atingi. Te cunoaște orice gară și-ți face bezele de soră, iar fiecare șel de tren ține frate. Semnalul ridică brațul imperativ: mai departe! Și tu treci prin subțioara lui când ochiul clipește verde.

Omidă trenului a substituit ritmului tău intern o anumită trepidăție. Fiecare linie ferată nu se va sfârși nicăieri, fiindcă sunt două. Un colier din pachetele de vată ale vagoanelor cisterne îți ciocnește pupila neprevenită

și se ascunde în camera neagră. Ai încercat toate stupefiantele. Somnul te-a părăsit precum o casă pustie. Îți trișezi zilele inutile (dece zâmbești atunci?) și te simți asemenea foitei galbene ce mototoleşti când deschizi pachetul de tutun. Altfel, copilul viireg al pomului, se dezvoltă totuși mai bine decât pe mlada dela origină: trece o zi fără să fii complimentat: ce bine arăși.

Țigara e răsucită cu dexteritate de chelnerului care face piruete costumate cu douăzeci de tacâmuri, farfurii și pahare. Morfina și-a dăruit-o lanul cu maci în care oscilează tot atîția echilibriști purtindu-și capul în vârful baghetei magice. Repertoriul visului s'a epuizat curând. Atunci ai golit vestiarul pentru marea pantomimă în care ai fost — prin nevăzut spat de Islanda — și actor și spectator. Ca să te asiguri că trăiești pe pământ, ai umblat în patru labe și ai mușcat la întâm-

plare prima pulpă întâlnită. De atunci porți în incisivi nostalgia unei fete fragede și vrei fiecare pulpă arac gurii tale să fie.

Meteor, dizolvă-te și soarbe cu paiful întors grogul din ventricole. Scrie! Ai vrut fiecare fază să ascundă explozia unei păstăi dehiscente. Să lovească sărutind, să pună piedici creierilor de gelatină, să placă fără să se știe de ce.

Să fie scrisul bricheta unei sonde incendiate iremediabil, o serpentină de absurd pentru lectorul exasperat. Dar literile pe urma peniței au crescut salamande indoliate. Vocabularul găunos, hereditar, l'ai înfășurat cu un fulăr miraculos nistilindu-i un sens altul și mădule de panteră. Ai văzut bălanii în Rubenși și după ce ai pus nitroglicerina sub perna lui Dumnezeu, ai aprins fitilul poemului, altarul lui incandescenta visului.

Ai iubit sau nu? Te întrebi de câte ori pe zi, fără să știi răspunde. Totuși a fost un stupefiant de care răzușă amintirii sîngeră Ți-ai

fi dorit fiecare paragraf din poemul vieții pur ca floarea de lotus, pur ca laptele băut într'un staul, abia filtrat din ugerul cu boboci de catifea trandafirică.

* * *

Pagină de notații din carnetul zilnic:

Constanța, august 1923. În poarta moscheii se împart felii din pinea liniștii și se împrumută papuci din ralie cari ascund pașii ghetelor cotidiene. Tu care ai schimbat patul atitor neliniști, încerci chinul plăcut din stupefiantul tăcerii. Nu ești singur în această zi a tăcerii berbecilor. Agnès cu mâna parcă aburită ține sufletul tău de mână. O pietricică de azur se rostogolește privirea surprinsă de inedit și fiecare șoaptă îmbracă puful piersicilor. Urmează spectacolul exercițiilor de gimnastică, trupurile coșcovite cînd fruntea scandează „allah iucber” pe covorul roșu și sfînt. Manechine de carnaval, capetele lor devin lampioane. Descifrezi în siorile din versetele pergamen-

telor tentile lui Mahomed.

Gustă, Agnès, o linguriță din nisipul zidului: e tot ce-a mai rămas din mEca noastră. (Ascultă ce drum lung eeee sună.) La plecarea te-am sigilat în tuvnul fără volum și fără scară, pentru că turnul era frescă și tu nu-i găsiat rost și din templul cu liniște de dromadere am furat, pentru caleidoscopul din goorajul gândurilor, vitraliile.

* * *

Ai încercat sărutul Steyerului, dar ai ratat și ultimul stupefiant pentru o colecție de cicatrice. Acum îți pipăi pulsațiile creierului în albia osului absent de lângă timpla dreaptă. Apasă indexul! Îți amintești? Privește dinții de platină fixați de Marcu în albia celor scuipați. Uneori te plictisește ploapa cu vina ce și-a frânt circulația și e mai puhavă, iar steaua roșie carte de vizită din mijlocu frunții e câteodată cometă.

1929

SAȘA PANA

CRONICA LITERARA

GEORGE VOEVIDCA, *Cîntecul pentru Lu*

Oricît ne-ar măguli gestul venerabilului domn George Voevideca de a ne trimite ultima sa culegere de versuri, nu putem să nu semnalam banalitatea exasperantă pe care a tipărit-o într-o tehnică modernistă. „Modernistă” dealtfel ne apare și intenția din titlu—cu tot acel „pentru”— pe care în-ă nu o mai regăsim în text. Volumul de față al d-lui George Voevideca nu marchează nici un „progres” în cronologia cărților d-sale. Ba încă, e surprinzătoare revenirea d-sale la poezia semi-naturalistă, (d-l N. Iorga pentru faptul a esta l-a și lăudat) aști timp cît d-sa realizase câteva bucați în „turnuri”.

În recentul volum d-l G. V. vrea să ne convingă de înlesnitatea dragostei d-sale:

Mădava 'n oase 'mi ard-adînc
de al dragostei jar
Dragostea mea — sberlamul d'aur,
— vijelie și abis,
— val, a nimic
chiar regi și cetăți.

Metaforele d-sale — pentru că toată poezia d-sale se reduce la inventarea lor — sunt impresonant de originale:

Ioana ra, înl va arde 'n veci
în suflet.

(d-l Iorga să observe imposibilul din aserțiunea de mai sus, asta fiindcă l-a lăudat pe autor în „Cugel clar”)

Ori:

Întina e rană
Sufletul — pojar.

Autorului îi place să declame pesimist:

Al vostru soare pentru mine-i mort,
etc. etc.

Ceeace ne bucură, e că poetul îi lucid. Recunoaște că n'a văzut decît literatură...:

Și lacrimi, care 'n ritm scîlțesc,
chiar perle de se prefăcără —
vreau doar să știu că te iubesc;
Iar resul — e literatură.

Pentru versul acesta d-l George Voevideca trebuie felicitat.

E. AR. ZAHARIA, *Sthurl, metafore și imagini românești*.

Sthurile d-lui Zaharia sunt un exercițiu interesant urmărind (literar, — cum și titlul o spune — imagina și tropul. Și unele sunt fericeite. Am putea cita destule. Iată una:

Mere, pere și gutui
Nu s'au născut orișicui.

(sîni fetei)

Dacă nu ne înșelăm e prima colecție de ghicitori culte. „Hora holdelor” însă — partea doua a cărții — nu face decît să înregistreze influența lui Crevedia ori Rada Gyr — uneori cu accente personale doar în material „verde”:

Să cu-l țigete jidanul, să pipăie
fetele'n sân,
Să meargă 'n zile de țig cu lemne
la Sirei ori cu flă,
Măcar că nu știe țigăranul, în loc de țigă
ca' lui Crevedia
de fascistă repulcă și marșuri
codrene.

ION AUREL MANOLESCU, *Dise*

E primul volum scos de editura „Festival” din Sibistra. Tineri care au închebat o vor prin această să umple un gol în cultura din Dobrogea prin publicarea scriitorilor băștinași. Deși în „anexa critică” (care numai „critică” nu i) d-l Batova aprobă publicarea „disc”-ului, noi nu găsim motive pentru care să scuzăm editora. Cu atât mai mult cu cât cele câteva articole ale d-lui Ion Aurel Manolescu, decupate dintr-o gazetă politică nu numai că nu interesează Dobrogea dar nici literile românești, dragă Doamne! Că autorul știe să scrie literar — recunoaștem. Dar că numai pentru faptul acesta o editură, — fie ea chiar provincială — își poate inaugura activitatea — departe de noi de a aproba Se serie azi corect, mai pretundeni. Ștu că d. I. A. Manolescu e tînăr. Argumente însă care nu ne determină să absolvim notele d-sale date asupra lui Panait Istrati, sîptă-măna cărții ori aniversarea liceului din Călărași!

Cu toate astea, felicităm scopul editurii „Festival”. În legătură cu volumul de față, vreau să fac o întrebare pe marginea rândurilor d-lui D. Batova din „anexa d-sale critică”: „...meleagurile acestei Dobrogei atît de barbare și atît de neglijate, unde geniile sunt constrânse să lupte cu mocirla mediocrității neînțele-gătoare și distrugătoare. Mă rog, mă rog, — fiindcă știu că și d. Dimitrie Batova e poet — despre care „geniu” e vorba? Pentru că să știm și noi — mă rog.

VIRGIL TREBONIU, 6 volume de poezii

Dal D. V. Treboniu și-a tipărit în 1926, 5 volume și în 1935, unul. Ni le-a trimis pe toate. Găndu-i-vă și d-stră ce să fac eu acum. Cum să vorbesc despre ele în foiletonul ăsta strîmt. Și halul în care și le-a tipărit! Nici nu se termină bine o poezie — pe același pagină — facepe alta, tot atît de lungă ori tot atît de scurtă. Și mai cu seamă cînd citești volum după volum și nu poți reține nimic deși ai impresia că ai scîlpat de nenomărate ori prilejul acesta. Și cazul devine „complex de conștiință”. Și începi a doua oară, a treia oară să le citești... 6 volume! 153 de poeme dintre care una — cea mai frumoasă? — pe 16 pagini! Și nu știi cine-i domnul poet. N'ai mai auzit nimic de el! N'ai citit nici o părere despre poezia lui. Încerci să te aventurezi. Versuri

Cercetări literare

Învățămîntul nostru în genere, dar mai ales cel universitar, dacă nu se poate lăra cu materialul d'elastic, — se poate mîndri cu oamnenii care-l conduc. Bibliotecă, simțaril, laboratoare, etc. dăinuiesc, nu cu sumele infime ce și se pun la dispoziție de către stat ci cu sumele oamenilor acestora care s'au integrat în jerfa pentru lumină. O pildă prof. N. Carjean dela fac. de litere din București. Erudit cercetător al slovelor înțelepciunii literaturii noastre vechi, strîngător și aranjator meticolos de orice scris vechiu românesc, elev crescut în școala desinteresării de sine a lui Ion Bianu — un lucru în plus față de această: puțința de a se apropia de sufletul studentului. Mai este însă un merit — deopotrivă al dumisale — ca știutor în alegere dar și al celor doi aleși care i secondează munca: d-nii Dan Simionescu și N. Georgescu-Tistu. Comuna trăire de sen-

prăste! Mă apucă însă o frică teribilă pentru viitorul meu de critic literar. Doamne, n'am greșit? N'am „întuit” prost?... Dacă omul ăsta, mine, poimine trîntește niște versuri de lașă critica română cu gura căscată? Vai de gustul meu literar, atunci! În cazul acesta sunt versuri nemaiuzite... Ah! Bucuria de a semnala tu, primul, genialitatea lor!... Ce precizie, ce siguranță în eust, ce discernămint! Toată certitudinea în-ă dispăre (Comparați o și d-stră cu ce vrei) — e copertă văd la „de același” încă 27 de volume — versuri și proză Dumnezeule! Farseor? 27-6-33! Și n'am auzit nimic de el, n'am citit nimic „despre” el... În fața unui asemenea fenomen literar un biet critic — și încă de provincie! — redeși mă rămîne perplex, neputăncios!

Teodor Ionescu

zații cultură-licești între profesor și studentii săi a adus la alcătuirea unui anuar — „Cercetări Literare” — al cărui al doilea volum a apărut într-o tehnică ireproșabilă și cu un conținut prețios. D-l Emil Turdeanu — din plioda celor dela „Rînduila” — își publică „Contribuțiunile la studiul cronicelor rimate” — lucrare incununață cu premiul „Ion Bianu” al fac. de litere din Buc. O lucrare cu preocupări inedite iscălește d-l Ion Cazan „Texte de folklor medical”, iar d-ra Iana Andreescu un concis stadiu asupra alegoriei bizantine „Istoria Poamelor”. Partea doua a amorului aduce „Biografia publicațiilor privitoare la cultura românească veche pe anii 1933—34”, datorită d-lui N. Georgescu-Tistu, despre care se va vorbi odată ca de un prim bibliograf român. „Cercetări literare” e o carte de vizită serioasă a literetului nostru universitar.

Haralambie V. Eugeniu

Recenzie la OM

de Mircea Damian

Roman editat de C. Românească 1936

Nu mi se pare ceva mai ridicol, în literatură, decât „notele de drum”. Cineva, care te obligă să urmărești o lume sau un peisaj după ochii lui. Un ghid, care trece peste datoria lui, îți dă un ciob de sticlă să vezi un lucru, pe care, doar, ar trebui să și-l arate așa simplu, cum îl vede el.

Recenziile mi se par căs-tol „note de drum” prin care semnalarul te plimbă'n lumea unei cărți, cu pretenția de a o clicheta în cele câteva rînduri.

Eu nu citeșc niciodată „note de drum” și numai din cine știi ce obligație câte o recenzie — înă de ce am pus, cînsit, titlul de mai sus, articolului de față.

Și, totuși, eu nu fac o recenzie — pentru că Mircea Damian, serie cum nu se poate mai potrivit ca să nu poți face o recenzie la cartea lui.

Dar Mircea D. este un inteligent și ocupă în literatura rîmînă un loc pe care nimeni nu l-a mai avut și toate „probabilitățile” să-l aibă puțin după el.

Singur și dîrz, *deacurme-zisul*, cum îi place să se a-șeze.

A încercat meserii destule. S'a opril la scris, pentru că i s'a părut mai ușor. A, uitasem: un om care se respectă, nu muncește decît strict cît îi trebuie să trăiască.

Înă de ce a scris Mircea Damian. N'are o „trăire interioară”, mai mult sau mai puțin ipocrită. Are conștiința că scrisul îi este muncă și că munca nu-i repezeală. De aceea nu aruncă'n vitrină cărți una peste alta.

Mal ales, uli ma: OM.

REVISTE

GÂND ROMÂNESC, IV, 12, Cluj, redactor Ion Chinezu. Remarcăm versurile lui Emil Giurgiuca — „climate“, eseu „cultură și lagăr“ de Zevedeu Barbu, justă replică a lui V. Beneș la „O prezentare sentimentală a lui Grigorescu“, obiectivă și substanțială recenzie a lui Traian Herseni asupra cărții „Pentru legionari“ de Cornel Zelea Codreanu. Gând românesc e una din revistele noastre de elită. **DA** și NU, I, 8—9 Buc., directori Dan Smintinescu și Paul Lahovary. Orientat, actual, veridic articolul lui Pericle Martinescu „conspicuit“. Fanal, Arșavir Acterian și necesar Dan Smintinescu atunci când inferează falsificarea manuscriselor eminesciene de către G. Călinescu. **TARA ȘIPE** NIȚULUI I, 3, prim redactor Pompei Atanasu, Stănceni — Cernăuți. Clar cu preocupări inedite profesorul Traian Brăileanu semnează un studiu judicios: „Cheia de boltă pentru o filosofie a comunității românești“ din care extragem: „Filosofia români, întrucât putem vorbi de o existență a lor se încadrează în filosofia „europeană“ fără a simți nevoia de a-și preciza punctul lor de vedere personal în „cosmosul românesc“. Isgonirea „fizicizării“, a spiritului științist, a celui „homo logicus“ — „născocire a fizicienilor pentru a înlesni construcția unei lumi desbrăcată de toată bogăția ei de forme și mortificată de toate sentimentele“ — este „cheia de boltă“ pentru clădirea unei filosofii a comunității românești“. Regretăm că nu putem reproduce „Matinala“ lui Yvonne Rossignon. Măcar o strofă:

*Dă-mi mână și vino prin rouă
și se vor înșira pe lebedele gl-snelor
hurmuzi,
așa cum vezi la gâtul natbetor cu
rochie nouă,*

și pe buzele de coail ale beboilor uzi
Pe d-l Mircea Streinuțiu îl găsim și aici viu, nedrept, bătaios, inteligent și poet; mai ales poet. **ICONAR-UL**, aduce studii ale căror concluzii noi nu le putem accepta. **CEFEREUL** IV, 1 Buzău. (funda vâd că apare în verde) să citească pe Mircea Streinuțiu în tot ce privește pe Tudor Arghezi. **INALȚAREA** profesorului Ovid Dibusșianu ne interesează, pe lângă articolele sale întodeauna cu priză în realitatea românească și cu pildă de limbă românească. Unde-i „Arcotășul gram-tic“ Timoteoneos Pisanius? **RUM**, I, 10, II, 3, 4—5, red. tat de N. Stănescu — Udrea și Petre Frânculescu e o surpriză pentru noi că poate fi scris și tipărit atât de mulțumitor în România de Vede. **GAZETA BUCOVINENILOR** hml în general bine. **DIN TRECUTUL NOSTRU**, revista redactată la Chișinău de 4 ani de tânărul (25 ani) erudit G. Bezveconă, e un document pentru spiritualitatea de azi românească: cine a menționat faptul acesta surprinzător de cultură?

SUFLET NOU IV, 12—1, apare în Comlosul-Mare (Timișoara) sub îngrijirea pricepută a d-rului Andrei Bălan. Reținem din numărul de față versurile lui Ghedeon Coca și cronica literară a lui Aurel Bugarin. **CURENTUL FĂ TICENEAN** (I. Negru) e un săptămânal bine scris și tipărit. **La fel și cu „Ardealul“** lui G. I. Gologan din Frașov. **DOBROGEA NATALĂ** (Rodna Dobrudja) revista lui Dragomir Pacef apare la Sofia. Articolele în românește sunt ininteresante, pe lângă că s scris într-o limbă și ortografie românească imposibilă. Pentru telul revistei vezi „An literar dobrogean“ de Ion Fătoiu din pag. I-a a revistei de față. **FESTIVA**, I, 4—9 (I) Silistra, redactor Mircea Papadopol.

Semnează: Vladimir Cavarnali, Dimitrie Batova o „Intâmpinare cu Dumnezeu“ neverosimilă, M. Papadopol curate elucubrații, Foris Desliu o poemă atât de autentic dobrogeană Virgil Trebunu un articol necorespunzător titlului și Liubeu Dumitru un superflu „apel la demnitate“ G. Arabolu șiie indiana, de l traduce pe Rabindranah Tagore? Festival este pornit pe o „periață“ eronată, pensibilă. Totuși nu ne putem opri să nu i lăudăm pe tinerii din Silistra că se străduesc să întrețină „o lumină“ la granița de sud. **SEMÎNĂTORUL ROMÂN** tot din (sic) Silistra, al d lui Mih. Georgescu e de toată lauda (sic) în ultimul număr. Crede însă d-sa că vârsta te împiedică să dai certificate? Constatăm că ale noastre au avut efect! **VITORUL SILISTREI** (?) organul partidului liberal, re-apare pentru că, dragă Doamne, partizanii din întreaga țară sunt insultați și d-lor dela Viitorul Silistrei vor să-i apere l. Dece nu spun pe șleau că reapar pentru epuizarea „fondurilor culturale“? **ȚĂVANUL DOBROGEAN** organ al partidului țărănesc, director N. Georgescu, apare singur în Tulcea. Domnul director dece nu și obligă colaboratorii să iscălească? Și n'are printre partizanii d-sale, un om, dar care să ne grăiască despre viața culturală din Tulcea?.. Imi pare că există acolo și un liceu. Profesorii lui n'au nimic de spus? Intelectualilor din Tulcea nu le crapă obrazul de rușine că întreg județul lor — să țină minte că în el s'a născut Panait Cerna — să nu apară o foaie de cultură?.. **DIN GRAIU DOBROGEI**, care apare la Medgidia (tipărit însă la București): „Concepția psihozii umane în toate direcțiile, s'ndarea sensibilității cu cel mai multilateral rafinament artistic în regnul omenirii și supracutarea tuturor speciilor din regnul animal și vegetal pentru a rumeni acțiunea principală și a vitaliza acțiunile secundare ale organizării centri petal pentru superlativul tensiunii acordate — e un constructivism de măsura al romanțierului“. Nu e nevoie de nici un semn de exclamare și de nici un „sic“ în paranteze. Pentru că faptul trece peste ironie Devire tragic. Redacția revistei să facă bine să menționeze că ne a primit revista. Ieșeleg să fi incult dar cinstit. **ROVINIA DELA MARE**, săptămânalul constănțean de sub conducerea poetului Al. Gherghel trebuie să se cotorească de mopul fără o heta care isodește rubrica „băjbând cu ochelari“, um de se acceptă intoxici area hrebdomadară a cititorilor cu ineptiile cursive ale lui Arthur Alin? **DO-ROGEA JUNĂ**, XXXIII, 1—2, d-r. Sarry, anunță moartea lui Dimitrie Batova. Allam însă că „moartea“ sa, momentan s'a contramandat. Totul a fost o farsă și încă una da prost gust. **MARE** lui V. Burlan duce lipsă de o pagină de literatură marină așa cum are „horizontul maritim“. **PLAURI SĂCELENE** nume festiv.

PĂLIA apare la Craiova, D. Corst. Matei puică un interview cu d. Liviu Rebreanu
GLASUL STRAMOȘESC proaspăt și verde.
ARDEALUL are o pagină literară îngrijită de G. Gologan.
GAZETA CĂRȚILOR, Anul 6, nr. 7-2 După cum nișeri nu po te ja e is otie r-mănească fără N Iorgu, tot așa poezia românească nu poate fi concepută f r) Arghezi!
BUCĂCUL, Director căpitan O. Petrescu Folklorul este una din rășuni e de azi ale gazetelor de provincie
FREAMĂTUL LITERAR apare la Siret. Versuri multe, ceace denotă că în Bucovina este încă multă tinerță!
T. ION

Liviu Rebreanu la Constanța

Interview luat de I. Voleștan în 1926

Despre *Geneza operei de artă*. Mă întrebi, în legătură cu scrisoarea publicată în „I-deca Europeană“, dacă prefer tendința în opera de artă. Această chestiune s'a lămurit definitiv încă de pe vremea lui Carageale.

Ți-amintești de acele trei expresii, pline de subînțeles: „Nici artă pentru artă, nici artă cu tendință, ci artă cu talent“. Natural, talentul stă mai presus de orice discuție. Numai el poate fi criteriul absolut de judecată estetică... Artă înseamnă creațiune de oameni adevărați și de viață reală. Nu atât meșteșugul stilistic cât mai ales pulsația vieții interesează. Aici e misterul, care leagă pe artist de Dumnezeu; ba îl întrece.

Pe când Dumnezeu creează și ființe inferioare și totuși trăiesc, artistul ca să creze viața adevărată trebuie să atingă perfecțiunea. Frații lui Trahanache poate au murit de mult — dacă au murit — dar Trahanache al lui Caragiale va trăi mereu. Fără această condițiune primordială, nu poate exista opera de artă.

Arta nu poate fi glumă.
Ai văzut ce rol divin are artistul față de Dumnezeu. Aici nu poate încăpea farsa. Arta e ceva prea serios ca să ne petrecem vremea cu jonglerii de bălcu.

Ca să conțină elementul viabil trebuie mai întâi să fii sincer față de tine și apoi față de opera ta. Nu trebuie să pierzi din vedere factorul principal, care este imaginea vieții, în goană după expresia cea mai frumoasă și cea mai nouă. Cele mai puțin viabile sunt floricele de stil, numai stngur adevărul are viața în el și numai cu el vei învinge timpul.

Acum pot să-ți răspund și la întrebarea de adineaora. Nu înțeleg numai decât ca opera de artă să fi merală, dar ea trebuie să ai băceva uman.

Arta adevărată având ceva din viața însăși, păstrează în sine și o valoare etică. Dacă prin viață înțelegem ceva serios, vom considera ca atare și arta. Natural, gluma place mai mult ca seriosul, dar nu stării mult asupra ei. Te mai gândești oare a doua zi la pata care te-a distrat o seară la circ? De când sbuciumul întunecat din Crima și pedeapsă te urmărește săptămâni și chiar ani de zile.

Puterea tradiției. Acei care creează puterea trecutului, n'au dreptate. Eu unul, nu pot să cred că ființele care m'au precedat n'au lăsat nici o urmă în sufletul meu. Prin locurile acestea au trăit altădată alți oameni, au suferit, au iubit, și au murit. Aceste toate nu sunt fraze, sunt adevăruri mai tari ca niște axiome.

Exemplu: P. Istrati cu toate ideile lui socialiste înaintate este un tradiționalist. Savoarea trecutului nostru se degajă atât din Kiră-Kiralina sau Unchiul Anghel, cât și din toate celelalte.

Gârleanu, cel mai bun prieten despre care spune: „Și astăzi nu-mi pot aduce aminte de el fără o mare duioșie. Li vâd și acum ochii negri plufind într'un fel de ape visătoare, care te prindeau în farmecul lor imediat. Nu știa nimeni că-i bolnav și el nici odată n'a arătat aceasta.

N'am aflat decât în ultimul timp — când nu se mai putea face nimic. Blândețea fără seamăn o exercita mai ales față față de prietenii mai tineri și fără mijloace. Sufletul lui Gârleanu era așa după cum reese din „lumea celor care nu cu vântă“.

Reviste și catenele. Despre revistele la care am debutat nu am mult de spus. Am colaborat mult timp la „Luceafărul“ lui Tăzloam, apoi la „C. Crit“ ale d-lui M. Dragomirescu, V. R., Ramuri, Falanga și altele.

În cafenele literare lași numai amintiri. Pe vremea debarcării mele în B. scriitori se adunau la cafeneaua „Kübler“ fiind tânăr nu prea avea legături cu ei. Apoi ne-am adunat la „Imperial“ p-acum câțiva ani. Acolo aveam locul nostru, așa zisă „masa poezilor“ pe care chelnerii ne-o păstrau cu sfîntenie și de multe ori se întâmplau lucruri nostime, cu scriitorii care nu erau cunoscuți de ei. Veneau de obicei: Anghel, Iosif, Sădoveanu, Soja, Lovinescu, Săulescu și alții. Nota boemă.

Recenzie la OM

(cont. din pag. 3-a)

Intr'adevăr, o carte bună. Stăpânește materia, ca un maestru epic clasic. Deși nu atacă adincurile lui Tudor Zamfir și ale Ioanei-Catrina, îi leagă într'o dragoste lipsită de orice falsel. O dragoste care trece dincolo de luare'n săsătorie a unei necunoscută, o banală Ileană. Simți cum leagă și desleagă diferite momente, cum le contopește într'un singur sens, pentru a se'nărca de jar, cei doi amanți.

Cartea n'are rezumat. Se petrece'n timp — dar timpul în dragoste se topește'n afectiv — în dorință și Tudor Zamfir o dorește atât pe Ioana-Catrina, ca să i spuie c'o iubește. Mai mult, ca să i adăverească iubirea, îi dă omagiul lui suprem: posesia. I se dă ei, posedând-o.

Dar asta i planul orizontal. Mai există unul, mult mai redus ca lungime în paginașii cărții, dar cu nimic mai intens în adâncime, care se întretaie cu viața lui Tudor Zamfir. Este dragostea lui Dobre pentru femeia cu carnea albă: nevastă-sa.

Este o fugă, prinsă de autor cu măestrerie, o fugă prin care Dobre vrea, prin complexul tui psihologic, să n-treacă actul fizic cu Margareta. E o fugă extenuată și se termină, firesc, cu moar-

lea celor doi.

Dar o realizare epică universală.

Deșorul sbuciumului celor palru este o societate fără colorit propriu. Ceva fad și cu grijă filantropică, având ovieciiv: dansul. El a localizat-o la București.

Harol imbie V. Eugentu

An literar dobrogean

cont din pag. I-a

geană, *Steaua Dobrogei*, ceia ce ar aduce o leacă de tradiție...

În Bazargic apare un ziar bun, păcat că-i bulgăresc! *Dobrujanski Glas*.

Rodna Dobrudja (Dobrogea natală) este o revistă care a apărut la Sofia, în Iunie. Director, d. Dragomir Pacef. Scrisă în românește și bulgărește, pledează pentru o apropiere între Români și Bulgari.

„...Iar conaționalii noștri în Dobrogea, acolo, în pământul natal, cetățeni ideali, noi le vom da exemplu din trecutul nostru, de u-mat și de luat aminte, de cum trebuie păstrat neamul, crednța, limba, etc., astfel că vor fi atașați către țara lor România“... Mă miră faptul că guvernul bulgar aprobă expedierea peste granița a acestei reviste anti-bulgare!... Și apoi, nu prea înțeleg cum, odată ce Bulgarii vor învăța să-și cunoască neamul etc., „ver mai fi atașați către țara lor România!“ *Rodna Dobrudja* e o sabie cu două tăișuri...

Am lăsat la urmă de tot *Analele Dobrogei*. Apare la Cernăuți cu mari greutate la un an odată, din colindul pe la oficialitățile dobrogene.

După Pârvan, *Analele Dobrogei* au contribuit cel mai mult la cunoașterea Dobrogei noastre. În numărul de anul acesta ne întâlnim — pentru a căta oară? — cu studiul d-lui Gh. Carp, *Desemnul ca mijloc de exprimare*. Despre ceiace intră în competența noastră am vorbit mai înainte. *Presa*. În sfârșit și câteva cuvinte despre presa dobrogeană.

În afară de câteva ziare care și înțeleg rostul, *Dobrogea Jună*, *România dela Mare*, celelalte sunt mijloace ale canaliei publice ca să stoarcă „fonduri culturale“ dela oficialități. La Silistra cât și la Constanța, la Tulcea ca și la Bazargic, toate partidele își au monitoarele lor, cu care abonează primăriile comunale din județ. De apărut apar când își aduc aminte... E relevant cazul unei gazete constănțene — am uitat să spunem că toate fiuicile astea își spun „independente“ — care, de câteori apare, anunță că va apărea „de azi încolo“, zilnic...

Presa din provincie, nu numai cea constănțeană, ci din întreaga țară, este o „jalnică tragedie“ ca nivel etic și cultural. Citiți *Steaua Galafilor* a lui Albu sau *Marea Neagră*, etc și veți vedea ce „fapt de cultură“ este presa din provincie, în ipostuza ei cotidiană, să fim înțeleși!

ION FĂTOIU